

Överordnade skolfrågor och underordnade

Publicerad här den 5 november 2015

GENOM SKOLAN FORMAS FRAMTIDEN. Hur skolan utvecklas angår alla. De flesta tycker till. Massmedierna påverkar. Lärarna utformar. Politiker beslutar. *Hur* tycker man till? *Hur* påverkar man? *Hur* utformar man? *Hur* beslutar man? Och *varför*? Alla grundar sina åsikter och sitt handlande på egna erfarenheter och på vad man tror sig veta. Många ser främst till vad som gynnar dem själva. Eller till vad som stämmer med deras ideologiska övertygelse.

Det är många olika intressen som formar skolans utveckling. Eleverna har begränsade möjligheter att påverka den. Enligt Barnkonventionen ska alla beslut om skolan fattas till elevernas bästa. Så sker inte. Eleverna saknar lobbyister som talar för deras sak. Resultatet har blivit en skola som i många avseenden fungerar dåligt.

Att det blivit så kan bero på att de styrande tappat färdriktningen för skolan. Att man låtit underordnade frågor styra i stället för de överordnade. Det vill säga frågorna om hur elever lär sig. Om vilka förutsättningar eleverna behöver för att lära sig. Om hur man ska kunna ge dem dessa förutsättningar.

Att man tappat färdriktningen har inneburit att många elever inte får de förutsättningar de behöver. Elever med brister i språkförståelsen får inte den kompensation i förskoleåldern som de behöver. De får inte den tid de behöver för att kunna ta till sig den information de får. De får sällan en undervisning som de finner stimulerande och givande. De får lära sig mycket som de inser att de inte kommer att ha någon användning av. De får inte uppleva den framgång som är en förutsättning för att de ska vilja och kunna lära sig vidare.

Förkunskaperna, tiden, stimulans i lärararbetet, meningsfull kunskap och framgång är några av de viktiga förutsättningar som eleverna behöver. Att kunna ge dem dessa förutsättningar borde vara ledstjärnan för all skolutveckling. Men så är det inte. Det är underordnade frågor och intressen som har fått styra utvecklingen.

Förkunskaperna. Många barn behöver hjälp med att förbättra sin språkförståelse och sin allmänbildning inför skolstarten. Enligt skollagen ska skolan kompensera för ogynnsamma hemförhållanden. Så sker sällan.

Korttänkta kommunpolitiker tycker det kostar för mycket att minska barngrupperna och öka personalen i förskolan. Därför är dessa barn dömda att misslyckas i skolan.

Tiden. Skolverket förordar mera av det arbetssätt där läraren undervisar i helklass. Detta trots att sådan undervisning går för fort för de långsamaste eleverna och för långsamt för de snabbaste. Men konservativa lärare och en omedveten väljaropinion vill ha kvar denna förlegade lärarroll. »Så har det varit och så ska det vara.«

Stimulansen. Lärarnas möjligheter att kunna och orka ge eleverna en varierad och stimulerande undervisning är begränsade. Detaljerade kursplaner, tidiga betyg, fokusering på mätbara kunskaper, nationella prov och rapporter till föräldrarna. Detta är en del av det som har blivit följden av den prestations- och målstyrda skola som har införts efter påverkan av näringslivet med OECD i spetsen.

Meningsfull kunskap. Ett exempel: En sjättedel av grundskoletiden ägnas åt ämnet matematik. För att få godkänt betyg i årskurs nio måste alla elever kunna använda strategier och formulera modeller i anslutning till problem inom algebra, geometri, sannolikhet och statistik, och då använda symboler, algebraiska uttryck, formler, grafer och funktioner. Varför då? Vissa ämnesexperter lyckas breda ut sina egna ämnen med ett innehåll som flertalet elever aldrig kommer att få någon användning av. Detta sker på bekostnad av ämnen som eleverna inser att de kan ha glädje och nytta av.

Framgången. Skolsvaga elever får inte uppleva någon framgång. De får tidigt graderade betyg och är tvungna att delta i talrika betygsprov. Deras misslyckande är inbyggt i betygssystemet. De förlorar självförtroende och lust att lära sig vidare. Hälften av eleverna i högstadiet mår dåligt på grund av stress och oro för betygen. Betygens enda funktion är att sortera eleverna. Betygen bidrar inte till att eleverna lär sig bättre. Men tongivande föräldrar vill ändå ha kvar betygen som garanti för att deras barn ska komma först i kön till eftertraktade utbildningar. Politikerna vågar inte ta bort betygen eftersom en omedveten väljaropinion vill ha dem kvar.

Underordnade frågor präglar också skoldebatten. Den handlar inte om hur man ska få bort det som hindrar eleverna att få de förutsättningar de behöver för att lära sig. Där dominerar ytliga skildringar av skolor i främmande länder som lyckats bra i Pisa. Katederundervisning i stora klasser, tidiga betyg, sträng disciplin, auktoritära skolledning och höga krav på alla elever. Där diskuteras också skolans utanpåverk som förstärkande av skolan, legitimation för lärare, lärarlöner och bannlysning av mobiler. Inget av detta utgår från elevernas tankar, känslor och behov. Därför gör inget av detta att våra elever lär sig bättre eller mår bättre. Tvärtom!